

БОЙДУСТУҢ ИДЕГЕЛДИГ ӨННУКТЕРИ

— Республиканың ажилдакчылары тоску беш чылдың ийги чыгышын планга олаадаларын болгаш СССР-ниң тургустунганының 50 чыл оюга адар кылдыр аялган социалист хуулаарының эки күсүдүн турарлар.

Часка үедө мях тарым оуртурунуң чыл планы 101,1 хуу күсүттинген, тодаргайлаарга 2226 га черге язы-бүрү мяхтары тараан, совхозтарның тараа шөлдөрине 51 гектар черде хөрүвүн хаттан камгалаар мяхтарын оуртунган. Оон аңгыда 10 миллион мөккү үшүтү үренишкен өстүргөн болгаш ону школарга, өскө-даа черлерге бери турар. Кызылдың мяхыма-агыл черинин Чербиде мастогута бо чылдан 20 тонна язы-бүрү кат-чымисти өстүргөн. Чижээлээрге, садик четкилеринче 7 тонна инекарар, 1,5 тонна чөстөкчү, 0,5 тонна майынаа, 10 тонна рапестка чоруткан.

Улетпур продукцияны бүтүрүп талазы-биле план базар

Чоокта чаа-ла чидир ногаан өнүгү арга-арыг бөгүн онза каас-шник хенин кидишкен: алдын-сарыг, кызыл, кызыл-хүрөң, кызыл-сарыг өңнөр бойдушту яма алы берген. Оларның аразында ногаан тоуну жуубаан мяхтар онзаланып көстүр. Күс дүшкөн. Элекшпидик не-черинистид хаймарзын— кадын, чымизик, хову-шөлдөрдө чалгаан тарааның, чыгыс өскө-биле чугаалаарга, дүжүттү ажаап ал, кыйгы-чаксар чок ажилдан турар хенис келген.

Календарьда бөгүн кызыл үзүктөр. Бөгүн бойдууска мяхтарның, ногаан пир-рульдарның, бүгү совет кижилериниң ба-
мнинг далганын белеткөөн. Ыяш ажил-агыл черлериниң ажил-чорудалганының экономиктиг көргүзүгери экижөөн. Эрткен чылдың ол үезинге депсөөрге сес айларда күш-ажылдың бүдүрүчүзү 9 хуу өскөн, а орулда азырынчык планы 112,2 хуу күсүттинген.

Аддарлыг юбилейге холбаш алган бедиктен социалист хуулаарын эки күсүдүн турар мурванчыларның саны бесте новуден турар. Чижээлээрге, тракторист П. Шавлак, слесарь П. Жи-

бирлалы. Бөгүн бистид чуртуусу арга-ыш ажилдакчыларының байырлалын демделеп эрттирип турар. Арга-арыг өстүрүчүлери, камгалакчылары, мях бол-базырадыкчылары, чазаныкчылар, бөгүн байырлалын күш-ажылчы чедипшияри-биле демделеп турар.

Тываның мях ажил-агылының ажил-дакчыларының ажил-ижиниң дугайында «Шынык» корреспондентизине Тыва АССР-ниң Ыяш ажил-агыл өргөселлиниң кол инженири Б. С. ПЕЧАЕВ дараазында чүүдү чугаалаан.

мининг далганын белеткөөн. Ыяш ажил-агыл черлериниң ажил-чорудалганының экономиктиг көргүзүгери экижөөн. Эрткен чылдың ол үезинге депсөөрге сес айларда күш-ажылдың бүдүрүчүзү 9 хуу өскөн, а орулда азырынчык планы 112,2 хуу күсүттинген.

ЮБИЛЕЙГЕ УТКУШТУР

ажылды мях камгалакчылары кылган-дыр. Тус-тус албан, организация черлерине мях кезип белеткөөр участоктар айтып бөөрүнчү планы базала ажыр күсүттинген.

Ыяш ажил-агыл чери бот-оруга-чарылгалыг. Ылчанга-ыш мяхты камгалап хайтаарында аңгыда, ону план бугаар кезип белеткөөр, улус ажил-агылында ажил-агыл-биле садым сайгарыма база чугула хөрөк. Бо талазы-биле бистид көргүзүгери багыт эвес. Тудук мяхын кезип белеткөөрүниң планы 167 муң рубль, ону 173,7 муң рубль кылдыр күсүткөн. Ышты садым сайгарыма 170,2 муң рубль болган азы пландан дыка аншап. Дилген матери-алдары 1350 кубометри белеткөөр турган, ону 1590 кубометр чидирген. Бистид күр-дүргөч көргүзүгери экижөөн.

Чурткачкы чончү ортузу-га мях камгаладының талазы-биле тайлалыр-массалыг ажилды камгалап чорудары, күрүвөнүң байлаа болур мях-
биске баштай мях ужуручузу боюн ажилдан эгелөөн. Чүтүкүдүт, кызымаа чорубу-биле ужураган мях өсүртү туснай тракторну башкарып өршөнчү алган, трактористин диломуи чеди алган. Ол, ам 12 чыл дургузунда ажил-дан, бедик мергежилдиг анычың, механизатор апарган. Ол— бистид чоргаара-лымыс.

Ыяш ужуручузу Николай Савосин, тракторист Валентин Чернов, чолачы Влади-мир Рязанов, техника септе-чиз Виктор Чернов болган өскө-дөөр-дөө бистид мурнак-чыларымыс болуп турар. Оларга чоргаарламып турар бис.

Барык 200 кижилег бистид коллективте ажил-хөрөк болган байдал миди. Ылчангыл-дан юбилейиң чылдың планы-дан, боттарында алган бедик-кен хуулаары чокчу күш-нерде күсүткөн, келир 1973 чылдың үчүнге хамаарың ажил-дары бо чылдың ноябрь айның 1-ден эгелен күсүдүн кийригер. СССР-ниң тургу-стунганында бөөр 50 чыл бо-лур онга төлөнтүг ажил-ни-биле ужураарымың бмык үдөөнү тургустунган.

Е. БИКОВ, Ырбанды мях белеткөөр пунктууң начальниги.

дөөр, чолачы В. Нелюбов, слесарь А. Юрков, И. Чер-расов, Д. Хертөк, Чадаанада эш К. Монгуша удурткач мях белеткөөр бригадын ажилчылары, чазаныкчылар О. Кудерек, Т. Оюп болган өскө-дөөр-дөөр хуш нормазы тургузчу 110—115 хуу күсүдүн турарлар.

Каа-Хемниң болган Кызыл-дың мях ажил-агыл черлери РСФСР-ниң ажил-агылының аразында калбаргай социалист чарышка багыт эвес көргүзүгери бөгүн, Федерацияның мях ажил-агыл министрствозунуң кол-легиязың каш удаа ажил шавдалың ал келген.

Республиканың мях ажил-дакчыларының мурнунда улук соруаалар туруп турар. 1973—1975 чылдарда совхоз-тар-биле чарган керөө бугаар 250 гектар черде хөрүвүн хаттан камгалаар мяхтарын оуртуруп, чижыргалыг черлерин куулурулар болган кат-чымистиг салдары мяхтар, ары ажил-агылың хоңкүлөр талазы-биле хой ажилдарын кымыр аваар.

ты камгалаарың бөгү чон-чу хаара тудары көчүтү чугу-ла сорулга. Бо-даа ажил бисте багыт эвес деп чугаалап болур. Сарыг-Сен участогунуң мях камгалакчылары Яков Бунтиков, Алексей Анатьев, Бүрен-Хем участогунда Николай Истомов, Бүрен-Бай-Хаак участогунда Иван Чепа-касов олар чой ортузунга та-йылбыр-массалыг ажилды эки чорудуп турарлар. Оларның участогунга алышты оорзап, үрөгдөп кесер, өрт болур тава-рылгалар ковартап. Нинти-биле бо чылдан Каа-Хем райо-нга арга-мях өрттүңүң 12 тавар-ылгазы болган. Оң 9-зу чакы-ык дүшкөннөдөн болган. Чугла үш таварылга кижилер-ниң харымыска чогулду ур-жуу.

Бүдүрүгениң мурванчы-ларын бо байрлал хүнүнде демделгери өөрүчүт. Каа-Хемниң мях ажил-агыл чер-леринде леевооз-биле мях өөр-түп турар чолачылар Васи-лий Нелюбов, Виктор Трегу-бов, Георгий Кочетков олар ажил нормазын үргүзүчү 120—125 хуу күсүдүн турарлар.

Бистид ажил-ишчилеривс бодуңуң байырлалын индиг чедипшияри-биле уткуп тур-рарлар.

Г. ШЕЛЕНОВ, Каа-Хемниң мях ажил-агыл чериниң директору.

ДУЖУТ УЛУСЧУ АЖААЛДАЗЫНДА КОНТРОЛЁРЛАР

Бо чылдың республиканың колхозтары болгаш совхоз-тары тараа культураларының багыт эвес дүжүдүн өстүргөн. Ам кол сорулга дүжүттү чо-гуур үезинде чидиргө чокка аянап алырында болган ор-ганизастыг ажилдарында, кү-рүнеге 110 муң тонна тараан-ы садыр болган келир чыл-дың дүжүдүңге үрениши белеткөөр база мях кеминге эр-гежөөк чугула куралынын тургузаары болур.

Тараа дөш демиселдин бү-гү участкаларына техника-ның бедик бөдүрүчүгү ажилдарына, чидиргө бол-дурбааның контролюду тур-гузаары амыч чугула сору-галарың бирөөнө болур. Республиканың улусчу кон-троль органны бо харымыс-галыг кампания үезинде бот-тарының ажил-хөрөн СЭКП-ТИ-ның болган СССР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлениниң 1972 чылдың май 11-де хуулаң ал-ганы «1972 чылда дүжүт аянап алышыңны база кө-дөө ажил-агыл продуктуларын белеткөөрнү хандылар талазы-биле кемчелер дугайында» доктаалыңа дүшүрт чоруд-уп турар.

Улусчу контроль комитете-риниң бөдүрүчүлери, посту-ларының чой нуруузу дүжүт ажаап алышыңыңда четте-стерин дарый чайддырыңче уаут кичөөнгейни салып, ол ажилды кыска хуузаада бедик деңгелеге эрттирер сорулганы салган. Амыч үедө шөлдөрдө, шаңдарда, тараа хуулаң алыр черлерде болган тараа өс-түп турар автотранспорт ажил-агылындагы түр үезиң 250 контроль постулары тур-густунган болган 2 муң хире улусчу контролёрлар ажилдан турар. Оларның хой кезип мурнакчы ажилчылар, кол-хозчулар болган албан-хаак-чылар. Контролёрлар боттары-ның чүткүдүлү күш-ажылды-биле чончү бугуралини бол-ган хүндүткелни чеди ал-ганын. Ындыг кижилерге Таңды районун «Коммуни-стик хөрөл» колхозунуң ком-байнери О. Ч. Комбужал, Каа-Хемниң «Коммунистче орук» колхозунда М. Л. Ситаник болган И. Т. Михалченко, «Ленинчи орук» колхозта И. Д. Коротков болган Т. П. Марченко, «УТКА 25 чыл» совхозта Долча Ома, Жапов аттыг совхозта С. Д. Доо, «Чи-раа-Баянды» — Э. Д. Мон-гуш болган К. Ч. Кара-Сад, «Ардан-Маадирда» — М. Х. Ооржак, Х. А. Ондар «Саянда» — В. И. Гал-лактопов, — В. И. Лукушко, А. С. Бобров, Валерий Наиды хандырык. Олар чугла хуш нормазы ажил күсүдүн тур-рарында аңгыда, хары тара-а ажаалдазында ажил-агылы эвес, күш-ажылды хүндүлөп көрбө, салгыла-чү-рүм үрөз чоруткара удуз демисейн, четистерни чай-ладдырыңың кемчелерин ап турар.

Ажаап алышыңны үезинде күш-ажылдың бөдүрүчүлүгүн бедирген, оны чидиргө чок-ка ажаап алырыңа «Элегес» совхозун В. К. Шареевке удурткач улусчу контроль бо-лур улук дузаңы чидирип турар. Болук анчы-анчы уча-стоктарда 7 постуларыны тур-гузуп, ажилдың чоруп турарын үргүзүчү кынап, комбайн, авто-машина бугуруун ажилчыче кичөөнгейни салган. № 5 бри-гадын улусчу контролёр-лары кызыл-алес невалденде четистерни илереткен, бу-руулуларга чогуур кемчиги көргүзүп, боттук дузаңы көр-гүзүп турар. Чаа-Нежигден совхоз төвүнчө чидир тараа сөөртүп турар үедө, оруна тараа төктүп налган болган. Бо фактымы тодаратканың сөөдүңде автомашиналарның хузувун бедирип, тараа төгү-бөө кыдыр өдө дерөөн.

Каа-Хемниң «Коммунистче орук» колхозунуң улусчу контроль органы (болуктүң дар-ганы эш В. И. Лукушо) тара-а ажаалдазында киряң хай-гаар, кезилден ишчарыңче кичөөнгейни салган. Олар-ның иденкейиң киряңгези.

«Саян» совхозунуң улусчу контроль бөдү (дарганы эш В. Г. Новоселов) иденкей-лигерин бирөөн. Ажаал-лашын баштайгы хүптеринде № 1 бригадын контролёр-лары тавылап кестирген тараан мяхтар чон бастырып турганы илереткен, ажилды түр соксадып, комбайнер-ден ажилдың шыңарын эки-жидерин негез. Четистерниң дугайын совхоз дирекциязы-га илеткөөн, буруурут кижилерге кемчел хуулаар.

Комбайндалы шаңдарга тараа сөөртүп оруктарын бай-гайында эвеш эвес чидиргө болтулай эвеш чидиргө болур. Республиканың улусчу кон-троль органны бо харымыс-галыг кампания үезинде бот-тарының ажил-хөрөн СЭКП-ТИ-ның болган СССР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлениниң 1972 чылдың май 11-де хуулаң ал-ганы «1972 чылда дүжүт аянап алышыңны база кө-дөө ажил-агыл продуктуларын белеткөөрнү хандылар талазы-биле кемчелер дугайында» доктаалыңа дүшүрт чоруд-уп турар.

Улусчу контроль комитете-риниң бөдүрүчүлери, посту-ларының чой нуруузу дүжүт ажаап алышыңыңда четте-стерин дарый чайддырыңче уаут кичөөнгейни салып, ол ажилды кыска хуузаада бедик деңгелеге эрттирер сорулганы салган. Амыч үедө шөлдөрдө, шаңдарда, тараа хуулаң алыр черлерде болган тараа өс-түп турар автотранспорт ажил-агылындагы түр үезиң 250 контроль постулары тур-густунган болган 2 муң хире улусчу контролёрлар ажилдан турар. Оларның хой кезип мурнакчы ажилчылар, кол-хозчулар болган албан-хаак-чылар. Контролёрлар боттары-ның чүткүдүлү күш-ажылды-биле чончү бугуралини бол-ган хүндүткелни чеди ал-ганын. Ындыг кижилерге Таңды районун «Коммуни-стик хөрөл» колхозунуң ком-байнери О. Ч. Комбужал, Каа-Хемниң «Коммунистче орук» колхозунда М. Л. Ситаник болган И. Т. Михалченко, «Ленинчи орук» колхозта И. Д. Коротков болган Т. П. Марченко, «УТКА 25 чыл» совхозта Долча Ома, Жапов аттыг совхозта С. Д. Доо, «Чи-раа-Баянды» — Э. Д. Мон-гуш болган К. Ч. Кара-Сад, «Ардан-Маадирда» — М. Х. Ооржак, Х. А. Ондар «Саянда» — В. И. Гал-лактопов, — В. И. Лукушко, А. С. Бобров, Валерий Наиды хандырык. Олар чугла хуш нормазы ажил күсүдүн тур-рарында аңгыда, хары тара-а ажаалдазында ажил-агылы эвес, күш-ажылды хүндүлөп көрбө, салгыла-чү-рүм үрөз чоруткара удуз демисейн, четистерни чай-ладдырыңың кемчелерин ап турар.

Ажаап алышыңны үезинде күш-ажылдың бөдүрүчүлүгүн бедирген, оны чидиргө чок-ка ажаап алырыңа «Элегес» совхозун В. К. Шареевке удурткач улусчу контроль бо-лур улук дузаңы чидирип турар. Болук анчы-анчы уча-стоктарда 7 постуларыны тур-гузуп, ажилдың чоруп турарын үргүзүчү кынап, комбайн, авто-машина бугуруун ажилчыче кичөөнгейни салган. № 5 бри-гадын улусчу контролёр-лары кызыл-алес невалденде четистерни илереткен, бу-руулуларга чогуур кемчиги көргүзүп, боттук дузаңы көр-гүзүп турар. Чаа-Нежигден совхоз төвүнчө чидир тараа сөөртүп турар үедө, оруна тараа төктүп налган болган. Бо фактымы тодаратканың сөөдүңде автомашиналарның хузувун бедирип, тараа төгү-бөө кыдыр өдө дерөөн.

«Шивалиг» совхозка гилло-ту суг долган трашега са-дып, сылас массазының кезил-денде болган сөөртүлгө үезинде хой чидиргени бол-дурган. Улусчу контроль бөдү (дарганы эш В. В. Ша-дрин) бар четистерни чайла-дырыңды тодаргай кемчелер-ин ап чоруткан.

Республиканың тарааың «Тывага» совхозунуң төш шавында ажилчыларының ба-гыт эвеш дүжүдүн 15 тонна тараан үрөгдөп. Тараа хуулаң алыр черлерге чоруткан тарааның деңгези эвеш эвес. Кызылдың тараа хуулаң алыр базаныңа дүжүргөн 108 автомашинада 99 машинаның чыгыч ханды-дымының болган. Чамдык машиналарын тараан хой-даа, өскөлөриң эвеш-дөө болуулаан. Тодаргайлаарга, шаңга деңгезиң-биле дүшү-пөө болган. Совхозта контроль бөдү бо четистерни көрө-тура калды-даа дүвүрээни көдүрбөөн.

Каа-Хем районда «Бүрү-гаар» совхоз мурнуңа чыл-дырда тараан илениң туралы таварылгалың бо чылдан баа катталган — 6 тонна хире тара-ра үрөлип бактырап. Мылда автотранспортунуң үрелип турарында автомашиналар хой үешкаты чидирип турар.

«Улук-Хая» совхозунуң Хайы-ракан салбырының контролёр-лары бот-ишениң чок ажил-дан, айтырылларын шиптир-дөөрүнө киршиңни келген. Күш-ажылды организастааны күдү болганында ситенкелер өртөн 10—11 шакта ажилга учуп турган. Ылчангап сал-бырда ситенкелер коюу-да турар. Ында болуктүң дарганы эш Т. С. Нурсат иденкей чок чоруп көргүзүп, ажилды удузтайн келген. Ол-ла районун «Иайырал» совхозта күш-ажылдың орга-низастааны база багыт. Дүжүт ажаалдазында техниканы до-лу күчүтү-биле ажаалайын турарыңды, автомашиналар хой үешкаты аяа тура эр-тирп турга, кемчел албайн.

СЭКП-ниң XXII съездин ат-тыг совхозун Хондөгериң сал-бырында, «Чыраа-Баянды» Чыргамыда, «Тыва» совхоз-туң Айлы-Обла тарааны мал-га чидирип, саз бастырып турганы илерөөн. Улусчу контролёрлар кеме хире тара-аны мал чыгыла, чөкөнө басканың, ол ажил-агылың аша хире каражаны чидир-гени деп айтырыңы тыгавай болган тодартаалан.

«Чыраа-Баян» совхозунуң кукуруза ажаалдазында Ча-даанаың «Сельхозтехника» катчымышканының автоба-азаның чолачылары киряң турган, чамдымы ажил шагтында арагалап тур-ган. Автомашиналарын ээрип башкары дээр-ле орукка озал-ондал болур чорутуң бир чылдагыны. Севтөр 10-да «Совет Тыва» совхозун Чиге-Дага бир чолачы ма-шинаны ээрип башкарының түшүңдөйлө машина авара илген. Аяа чораян пас-саар амызында чарылгап, болу аар көмдөөн.

Чамдык бөдүктөрдө болган постуларда ханаада чок, са-тирктиг хана-соруларың үндүрбөй турар. Улусчу контроль органның дүрү-вөриң бугаар бөдүктөр бол-ган постулар четистерин, ап чоруткан кемчелерин чонга тайлаштырып, чончү ханаада хөрөгөңе калба-биле кири-штирер унурут. Эртөөк чугула апарга улусчу кон-троль бөдүктөр болган посту-лары оларның ажил-чоруду-галыңды тыптан үгөн айт-тырыңы шиптирлөөри-биле, илениң калды-бир четте-стерин бөдүктүлериң буруу-луга кийер дугайында айты-рылгарын администрация, партия болган хой-ниңтиңд оргонацияларының мурну-га тургузар ужурут. Чугла мичач ханааларың дөштү-ниң чедиң ап болур.

К. ОНДУР.

Каа-Хемниң мях ажил-агыл чериниң Бүрен-Хем участогунуң мях камгалакчы Николай Викторович ИЗМЕНЦЫБЕВ.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФОТОЗУ.

Улук-Хем үлетпур мях ажил-агыл чериниң Ырбанды тудук илениң белеткөөр пунктууң ажилчылары, инженер-техниктиг ажилдакчылары тоску беш чылдың ийги чыгышын планга олаадаларын болгаш СССР-ниң тургустунганының 50 чыл оюга адар кылдыр аялган социалист хуулаарының эки күсүдүн турарлар.

Бистид коллектив бөдүңү мурнуңа саддыңан сорула-галары эрткен чылдарда үр-дүгү чедипшияң шиптир-дөөн келген. Бо чылдың сөк алларың бүдүргө даалганы кол-кол көрүң-дөр талазы-биле база ажыр күсүткөн. Чижээ, инти бол-ган барыяның продукция бү-дүрениң планы 104 хуу күсүткөн. 42 муң кубометр тудук материалын белеткөөр, ону аятады сөөртүп даалга-ны 43765 кубометр чидирген. Ол ишкын 57000 кубометр мяхты сал кылдыр дагган, чорудар планын 61.797 кубометр кылдыр күсүткөн. Дилег материалдары белеткөөр 128 хуу, продукция сай-гарар планын 162 хуу күсүт-көн.

Севтөр айың баштайгы тудук ханаада 253 кубометр тудук илениң белеткөөр, сөөрт-көн, а 2018 кубометрин сал кылдыр дагган. Ылчангыш мурванчылар барык 64 муң кубометр эки шыңарыг тудук илениң республика тудуга-рыңча белеткеп чоруткан. Чыл планынча чидир артың 6 муң кубометрин севтөр 25-не чидир чорудуп берген, хуулаарың күсүткени ра-порттаар.

Ирбаның ажил-ишчилери өскө-дөө чамдык ажилдары база боттадырган. Үш күдү-лүгү (туснай баянчылар), үш чурттага баянчы тук-кан. Сал даар Пионерда туз-укусту мезамлаастаарыңда ажилдарын чорудуп турар. Ында бир баянчы кызыл дооскан.

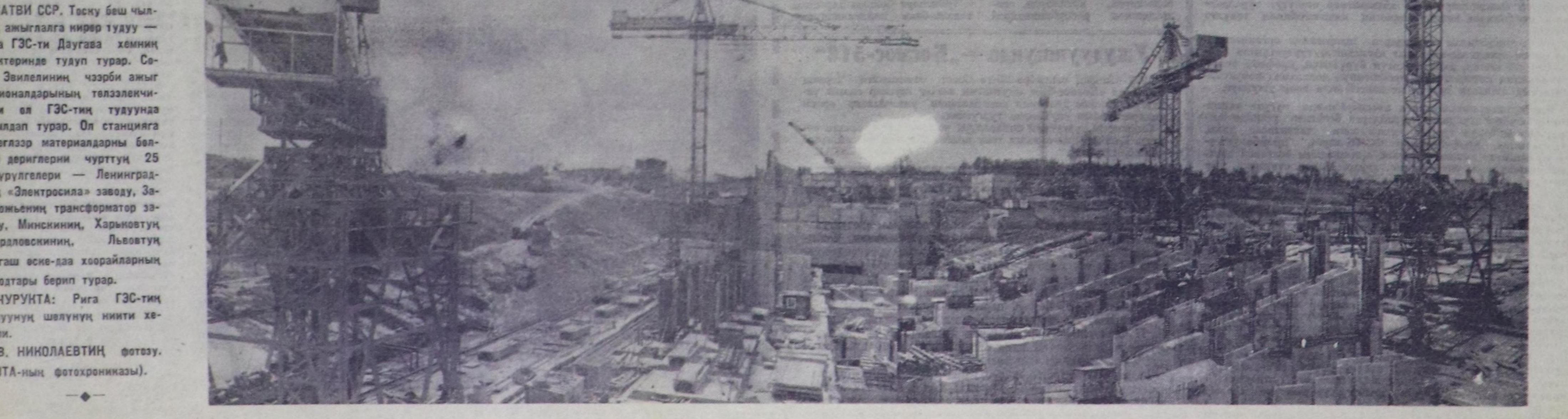
Машина-техниканың сөв-телгени оңтөр 20-ге чидир доошуп алыр-биле улук күштү өдчө моошоп турар бис. Бо ажилды партия өгө органындагы ажилчылар бугаар коммунист эш Грахов харылгап турар. Ону илчан оргонаастааны тавар-ылга эвес. Бисте баянчыла-тыңа техника барык шун-туу эрги, тракторларның бол-ган машиналарын артык ке-зектери чок болуп турар. Ыл-чангыш эш Грахов бо ажилды

БИСТИҢ УЛУУВУС

орукту кызып эгелөөн болган мях кезип турар черлерге тракторлар хондурут түр га-ражты, ажилчылар чурттаар көчүп чоруп баянчылар-тары белеткөөн.

Тудук илениң белеткөөриңе күш-ажылдың бөдүрүчүлүгүн бедирген-биле мях ужурут, ону сөөртүп, сал даар ком-плекстиг бригадаларын улга-тыр эде организастаарын кө-рүп турар бис. Ылчангыш моон соңгаар комплекстиг бригадалың кижы саны дыка күдөөдө, а ажилчыларың эвеш каш мергежилдерин шавыңды алыр. Ону ботта-дырары-биле техниктиг өрө-дилгени организастаар бис.

Болууң мергежилдер мях, даадырган ажил-хөрөк дөш ак сеткилдиг ажилдан турар мурнакчылар бисте хой. Сал даакчылары Николай болган Валерий, Шырыкын алышкылар хүн бүрүнүң оналда-даалганы 2 каттап ажыр күсүдүн турарлар. Оларның белеткөөн чоруткан садыр-биле хой баянчылар-ны дерип туткан. Иван Сергеевич Холмавский

ЛАТВИ ССР. Таску беш чыл-ың ажилгалы кирер тудуу — ига ГЭС-ти Даугава хеминиң синтеринде тудуп турар. Совет Эвилелиниң чээрби ажил-националдарының төлөөлөчү-лери өл ГЭС-тиң тудууна ажилдап турар. Ол станцияга берелгээр материалдары бол-гаш дериглери чурттуң 25 үдүрүлгелери — Ленинград-ның «Электросила» заводу, За-ворьяның трансформатор за-воду, Минскиниң, Харьковтуң Свердловскиниң, Львовтуң илгалаш өскө-дөө хорайларның заводтары берип турар.

ЧУРУНКА: Рига ГЭС-тиң тудууңуң шөлүңүң иинти хө-вирин.

В. НИКОЛАЕВИҢ ФОТОЗУ. (СЭТА-ның фотохрониказы).

АЖЫЛ-ИШЧИ АЛЫШКЫЛАР

Петр СИТНИКОВ.

Григорий СИТНИКОВ.

ТЕВЕ МӨГӨННЕРИ дег, кертик-кертик шаттар. Олардын ыжыкталчак баарында ыгылак хову. Анаа кедерей чагай кызыл-тас үгөн. Ону элэн каш хонук мур-нунда тавычалай кестирип каан. Тавычалар мырынай кускак чыгам, кижн бенин ар-таары беге.

Ичман аяс хун чүгүрүүн-де кире берген турган чүве. Хунун аязын ажылап, «Коммунизмче орук» колхозтун механизаторлары дүштөкү ме-сөөдүндө билээ сывырттынп каанкан, улам-на хайнышкы-кынын ажылдаан турлар. Кызыл-тасын бастарган хову көрөбүлдери-биле шаң арамын-га тараа сөөртүп маннашкан машиналар бичин-лаа тура дүшпөсө, сактырга өг дамын-лаан кымсыкактар-ла.

Дуурагга агаарда кту доозун турунуп турууна. Ичман-ла үр эвесте ырым чыткан хову-ну ам машина-техниканын дааш-шкэмэни мынчаар дүвү-редилген. Тараа кедезинде ы-гылак чоога оолдарын до-руктуруп алган дуураалар бе-зин ол хаймык дүвүрээнден дескеш, дөнгүр баштыг шаттын сөөктүнн кырында үе берген, чортан кыжыле-рини хайныккан ажил-ижин магадан, соуураган ышкан, дээр агында буттары уаза бе-ген, бараан халап олугтулар.

Чанында даай чалгыс дег, чагай тавычалар кырындай шойлул чоруткан, мырындан кту доозун үзүлбөстөн хову олуу-биле халдып олоруушта, алаамыста уулу-ла агыш паш-лаа ышкан онгарда хой маши-на-техниканын барааны көстүп келди. Ол онгар ховуда ча-гай үгөн тараанын кыдын до-гандыр чырып кел чыдар хүрөп комбайнны көргө, дайын шөлдө атакалап ки-рип турган танкылар сагышка карер. Олардын кырында ш-коозун бурулаан, а соонга өг дег хөпөн саваңар артып каап чоруур. Удаткан чок хову кораблинин тараа урар бунке-ри дола бээр. Күчүлүг машина бичи каа тура дүмөгө, ха-жымзына манап турган чола-чык доран-на карантатышаан, оң биктынга келгере, алдын-алчак кызыл-тас күзөвөсө саарып эгелээр.

Игылакка сес комбайн сөөп чор. Бөдүктөн ажаар арга ол. Бункерден тараанын удура берген башкы комбайн-биле колаштыра хал келгеш, оң штурвалында олурган ча-зык шырайлыг, бажының ду-гү алдыналып турар аныак оолдан сонуурган ай-тырдымыс. Ол болза ат-сурагыл механизматор — Ситников алышкыларын дуу

— Михаил болду. — Ажыл-үүе бүдүштүр-мө ыйнаан, ала? — Арыг-тас-ла! — деп, Ми-хала Лупанович баштаканы аарак, хөглүг чугаалааш, даг бажында олурар чыгай бер-ген кежээки хунуң караан дугай берген куу булуттарге сезилгеп коргүлөш. Чаа-ла кысып алган папирозун буру-ладыр сорбушаан, уламчыла-ды: — Хайлыг бо кудай эвес болза, ажыл кайын саадаар ийик. Аяс хүнерин ажыл-лааш, ажаап алышкынын элээн шуудады бердивис. Ажыл кызыл-чай чок ийин.

КУШАЖЫЛЧЫ күж-нишкенин хун доозу-ган. Долгандыр ыжым-шөлөн. Мынаар-ла шаттар эдөөндө орукта, күрүвөгө ду-жаар тараа сөөрткөн машина-ларын караатарының оду дүннү карагызын өттүр чырып чоруп тургулаар. Ырак бычак, оларнын моторунун даажы-даа дыңналбас. Михаил Ситников Ситников ол хун бүдүргөн улуг ижинге сөгкили ханган, маажым апарган, таакшыны тавар сорбушаан, бөдунүк болган думалары-ның канчан механизматор апарганының дугайын сактып чугаалап олур...

Бо таварыга он үш чыл мурунда болган. Ичман беш алышкынын эң улуу Федор Ситников «Коммунизмче орук» колхозка механизматорлар ку-рузу дооскап, трактористеп ажылдай берген. Оон бичеи Миша дөртүк классты доос-каш, чайын акызынга дузала-жып, кожунчу болуп азы анаа-даа оон-биле кады трак-торга ушканын алган чоруп турар апарган. Акызының машинаны канчаар ажылдады-рын, ону башкарып Миша көрүп, айтырып билип ап тур-ган.

Бир-ле катап Федор суур-дан ырак эвеске чер андырып хүнзөн. Миша база кады чо-раан. Кежээ ажылы дооскаш, тракторун бажык чанынга эк-каш, тракторун каан. Ажылга могоп-шылаан Федор үйгөжө шымны берген. Эртен туруп келгеш, көргөн: турузуу каан трактору чок. Ол-бо сурагалай чоруп турга, артен ат-тар хавырып чорааш келген Михаил Ефимович ирей жу-дураш келгеш мынча дээн:

— Тракторум чыккен ди-ди сен бе? Дем эртен даг бажында-ла бөдү дөө ол шөл-гө чер андырып турдуң чо? Азы сөөн сүзөүңнүн ол трак-торну мунуп алган чоруй баргың ол бе? Азы эске ки-жи мушпаканы ол бе? — Эртен туруп кээримге, тракторуң чок болду... Тракторуң думазы Миша

мушпак деп Федордуң дү-жүңгө-даа кирбөөн. Ичман балдырбежи оол трактор му-шпак, чер андырып чоруй баар деп кым болзаар боор! Федор шөлгө чедип келгере, шынап-ла Мишка тракторда чоргаар олурупкан, чер ан-дарган турган. Федордун ду-вүрээни ам кээп оожурган, Мишкага ажинар тамаан чок, трактор «оорлап» мушпакан оолду олурган черинден бөлө-шөлөн. Мынаар-ла шаттар эр-эри!» деп мактагышаан, өр-тедип, өрү өпенедир ок-тагылааш, улуг кижн дег, ак-тинден часкагылаан. «Ам, чо-рут че?» дээн, Федор чанын-га туруштарга, Миша трактор-ну чоргаар башкарып чору-кан.

Михаил Ситников бөдунүр механизматоржу оруун ичман эгелээн. Ол мынчаар-ла акы-зы-биле ийи чыл дурсууда трактор мушпак келген. Ме-ханнизатор болур мергежилди бот өөрдилге-биле чедип алган, күрска өөрөмөй-не шыггал-да дужаашкан, көдээ ажыл-агый машиналарын башкараар эргени чедип алган.

Ол ам 25 харлыг. Бо чыл-дыц майда партия кежигүрүн-ге кирген. Бөдунүр өөренип ал-ган чаңчылыгы-биле думазы Петру бичиында-ле, уаустун чугаалажыры ышкан, эзер дер-гиминден тутунуп, эсенгенде тештин эгелээри билек-ле, бөдунүр кан азынга ушкарыпкан. Петр акызы-биле кады трактористеп өөренип ал-ган, колхозка ажытылган курска экзамен дужааган. Петр 22 харлыг, комсомолчу. А хей-мер думазы Грша база-ла комсомолду, акыларын дөзөп, олар-биле халбаатарчып чо-рааш, механизматор апарган. Ол тракторуң, комбайны-лаа башкарып билир. Бо чылдың думазы ажаап алышкынынга акылары-биле кады комбайн башкарып, олардан дулак чок ажылдап, макталып турар. Грша Кызылдың көдээ ажыл-агый техникумунга бот өөрдил-ге-биле кирип алыр деп турар.

БИСТИН ДОПЧУ намдары-вмыс мыдыг — деп, Ми-хала Лупанович бөдунүр чугаазын дооскап, эже бер-ген папирозун катап кысып алды. Бо ажаап алышкынн сезо-нунда алышкылар канчаар ажылдап турарын сонуурган айтырарымыска, Михаил Лу-панович мынча диди: — Бо юбилейиң чылда эки ажылдады, бөдунуар-ла хойну кылыры, байырлагга сөөнүгү ужуражыры күзөңгич. Ичманга бис үжүдээ кайы-вмыс-даа 700 гектардан эвөөш эвес черин тараанын эки шынарыг ажаан алмын хү-дзөңгөн бис. Баштыг тарааны тавычалай кестирип турдуус. Ам бастырып кирпекенивме бо. Петр биле Грша мээң эвөөмүз. Петр дуржугалыг апарган кижн. А Грша ам-даа бичи, арай менен. Ич-манга он үргүлүг хайгаар, машиназын хынал, эдип берип турар мен. Чөдө ийи сезон ажылдап турар хире-

Дүвүрөнчиг байдал ХЕМЧЭЭН АЛЗЫН

«Большевик» совхозта 3800 баш хойну тарып боозадыр ийи пункттар Даштыг-Тейге болган Борбак-Арыгта ажыл-дап турар. Ичман ажылдан чо-рууп турары-биле таньжар дээн, баштай-ла Даштыг-Тейге келивис.

Пунктуда техник Н. Оюн-биле бөсөлөшкөн, борта ады-коданнын 1800 баш хонн график ёзуугар тарып бооза-дырын болган он үш хонукта чүггө 400 ажыл хойну тарып боозатканын билип алдымыс. Мал ажылында чугула кампа-нын темпизинин оожумун, чогум найа хире хонук-хусаа артыканын болган ук ажылга совхозтун тускай эртемгиле-ринин киржилгезин сонуур-гаарымыска техник чугаалай-дыр:

— «Тарып боозадылганын октябрь 10-да доозарын хү-дзөңгөн мындыг чүве. Хүнде-ле үш колан келип, оларнын бирээзинден-не чүггө 10—15 хойлары тарып боозадыр тур бис. Оон хойну тарынын ордандыгыра малчынар ынаш-пас болур-дур. Чүгө дээрге ийи оондолошкын үезинде хүн-де олар хой хураган аларын-дан бергезилер-дир. Арткаан 1400 хойну айткан хуусаада доозар дие, хүнде-ле кодан бүрүздөн 40 ажыл баштыг тарып боозадыр апаар.

Чамдык кадарчылар айт-кан графикте хонн эгелбейн, ажыл үгүрер таварылгалар база бар. Оң чижээне хойжу Кертик-оолду кирип болур. Ол ышкан пунктуга кошкар-ларын чеми чалгыс талаан-чак, курга болуп турар. Пунктунун ажылында чугу-ла керектик чүүлөр — спирт, ак хөвөн, марай чок.

Бо дугайында негелде салыра зоотехник В. Шарвинг керекке албазы эддептин — дээн, Н. Оюн бар чүүлдерин көр-гүстү. Шынап-ла тускай арыг хө-вөн чок, оон орунуга бора хө-вөн берип каан, керекселдерин Чегле мынчп пунктуну четче деривезен. Доскар ышкан бор-бак суугу кылып каанындал, оон кырынга суг изидип алыр-анде, Грша шору-дур. Анаа идеген болур. Михаил Лупанович комбай-нынга олурупкан, хову тур-ланче халты. Ховунун дүне-ки ыжымын оң комбайны-ның даажы кезек каа ур-гити. «Ичман эрлер турда, са-гыш-сеткил бенин чалгынын ышкан сагындары» дээн колхоз дарганынын сөөтери ичман мөөн боозалыг кирип келди. Шынап-ла магалыг эр-лер! Дүжүт дээн тудузуну-кунда Ситников алышкылар бүзүрелиң-ле-ди!»

К. АРАЧЧАА. С. ФЕОКТИСТОВУҢ фотолары.

ЧАГЫГЛАРНЫ АМЫДЫРАЛГА

Михаил СИТНИКОВ.

Чоокта чак Эрия район Со-вединиң сессиясы бөдун эркен. Соңгучуларның берген чагыглары Эрия районунуң чер-чер Советтериниң күүсе-дин турарының дугайында илеткеди райкусюм дарга-зы эш С. Сады сессияга кы-ган. Илеткечи болган савап берген депутаттарын чуга-аында илерезни болза, рай-он Советиниң депутаттары-га шитизи-биле 55 чагыгын соңгучулар киргеге. Ол ча-гыгнын 25-жии күүседин бо-лурунун арталарын көргөн. Оң 16-зы күүсеттинген.

Соңгучуларның чагыглары-биле Мөрөндө 100 олуттуу шкөөлүн, исли-салты. Бай-Далта 50 олуттуу столовалыг интэрнатты, Эрианда исли-салты алдыдып, санидестан-цияны, арыг кижилер чыг-тырар эмнегөө бажынын улай тууду, хей чуур черинг чувар-бачыны бо чылын ажыла-лга кирир. Булуң-Бажы суур-да чунар-бачының дооскан. Нарында аш-чөмөнч чаа ма-газини ажылдапта кирген.

Уруглар албан черлеринде клуб, библиотекаларын сеп-телгезин өй-шаанда дооскан. Ажылчы чоннарның хурал-дарын квартал саньнда эр-тирип, ачаа культура тургу-зушкунун, амьдыралдың ойу келген айтырлыгыны чугааланыш турар. Суур ча-гайжыдылганың талазы-биле Эриян көдээ Совети бо чылын 630 дес ышты тараан, 2 километр алыр чегре шта-кетишти, 5 километр черинг

бугазым каскан. Суурнуң амьдич чошуп олма эки ор-ганизастан. Кыдыгынан амьдич-биле чергелештир соңгучуларның чагыгларында ам-даа чедир кылдыман амьдич барын сессия демделээн. Район товүвде чувар-ба-жык сөөлүг үеде туудукулар чогуудан туруп берген. Мор-ен, Ленин аттыг колхозтар-ның хойжу бригадалар бол-

ажылган шыдавын турары болур. Харылаа бедириниң чо-гуур деңгемге чедир амьдич-дайын турарында телефон, ра-дио орта амьдичайы баар таварылгалар бар. Школада өөрдилге-кижиздилгелер а-жыл ам-даа кошкак тургус-туган. Уруглар албан черле-ринде олар чуула мынчага сөөртүмзөн. Мал амьдичида уауг четпөс-сөтүрүмзөн.

Советтер болган амьдырал гаш сүт-бараан фермаларын-да туттуган бажычыларын че-дир кылбааньдан, мында мы-амьд булуңар, чувар-бажык-нар амьдич чок туруп тур-рар. Көдээ Советтер суураар ча-гайжыдылганың амьдичне уланган хемчегелерин кош-как боттадырып, суураарга амьдичтарын тарып олуртуп тура-даа, оларнын ажаады-зынчо кичээңгей салбас, нажаалавас, сугтарбас, оон уламьдан тараан амьдичтарын сууруң чошунуң хуузуңда малы чип, төчөгөп кааркан. Чагайжыдылга айтырымында бир четпес чүүл болза, бо амьдич көдээ күүсюмвар, хөй-вини организаациялары-ның дуузаынга дайын, де-путаттарын чон ортузуңга организаачы ролон чедир

«Малчын» колхозтуң малчынары

Кайда-даа, бүгү-ле чераер-де амьдич Совет Эвилелиниң бежен чыл оонга уткуш-тур калыптар турар. Таңды-мын тарааымылар, Тоюнуң аңчылары, Моңгун-Тайганың малчынары чурттуң бүгү бу-луңдарында ишкан илбелге адаржыткан социалистич чарышка улам оорук кирген бир деминг амьдич турар. «Малчын» колхозтуң амь-дыралында чамдык чижекти манаа холбаштыр көргүстө боодым. Оң экономика-нын кол алырга мад, ол тала-мы-биле бо чыгыс көргүстүг-лери багай эвес болуп турарын демделгезин өөрүлүгү.

Ол колхоз эсе айларда мал осту-рениң планын чууан айыт-биле чедирининг күүсе-нин чедирининг күүсе-нин баш сыны 107 хуу оудалып болган. Малдың өзери ээиниң эки ажаадында, малчыга оң чаш төдүн чидирг чокка до-рунтуруп алымында. Төрүрү чүе хойга оныштыр тоздандан чүе чедир хураганы менди остурген малчынар колхозта 18 кижн болган. Александр Серен, Понтий Адаш, Дугур Даржаа ышкан төрүрү чүе баштан-на 100—101 чедир ху-раганын доорутуран хойжу-ларын мактары чоптуг.

Малдың чагы оларда-дышкынын мурунку кайда-да чылдардан дээр органи-застан, оон уламьдан мад-

дык күжү шунту ортумактан өрү. Ол ышкан кышка белет-кел, малчыга кайаа-туураг септелген барык доозулан. Бо хүндере сиеп кеуздөвө-чедирининг үргүзүлүш тур-рар. Тоолаймын малчынары маңаа онзаап демдел-гези чугула. Олар бо чылын 1200 центнер сиеп белетээр планын, а бо хүндере 670 центнерин болуп сарааткан алган. Бо амьдич бажылаан эвөөнүң кежигүнери кижн бүрүрү хунде амьдич норма-ын 130 хуу чедир күүседин ту-рар. Василий Кара-оолдуң уаурткан ол Тоолаймың бри-гадынын кышка эске-даа бе-леткел үзөгөрүг.

Колхозтуң эсе-даа бригада-лары, малчыга малчынары кыштагалар септелгезин, сиеп белеткелни база организа-чы чорудуп турар. Хоочу коммунист Донган Биче-оол 70 центнер сиеп белетээр турган, херек кырында 75 центнерин ажаап алган. Иргит Калчан-оол, Донган Бады олар 50-50 центнер сиеп белет-кээ.

«Малчының» малчынары дуугузунден бөгүн, а даарта он-оода бедик көргүзүтүг болурунга кижн бүрүрү чү-күлдүг амьдич турар. Олар шитизини малын менди, чы-дыг, тодуг кыптагалдырынга бүзүрелиң.

Д. КУУЛАР. А. КРАСИНОВ. (СЭТА).

Делегей темазынга беседа

Маттышкан Нацпарл Организациязының Кол Ассамблеязының эччелгич 27-ги сессиясы Нью-Йоркта Ист-Риверде кончуп бенин бажыңга сентябрь 19-та амьдичтар. Ам ижин төрөлгөтинин сагыш-сеткилин хайныктырып турар эң чугула айтырылганын чугаалажыр дээн 132 чурттуң төлээлекчи ачаа чыгылар.

Делегейиң тайбынын болгаш айылы чок чо-руун дегирин база быжылгаар, күрүңелер ара-зынга тайбың кады ажылдажылганы хөгжүдөр сорулганы биле Каттышкан Нацпарл Организа-циязын делегейини ийгиң дайымынын сонда тургускан. КНО-нуң бирги черлиги сорулганы чүл дээрге, «бистиң амьдырал-чуртталгавыстың үе-зинде бенин ийи төрөлгөгөнө жамон улуг амьг-шүжүгүн ийи удаа таварыштырган шаң ындыг дайымын чогулаан-хилиңктеринден келир үе-ниң салгалчыларын камгалат алыры болур» деп КНО-нуң Уставында шутт бижиттинген.

«Соок дайының» тус-тус үе-чадаларында делегейиниң дүшкүрүлүг чоруунуң дык чидигле-нин турганы-биле мансыраштыр эрткин 25 чылдар дургузунда КНО эвээш эвес иржишкен

ДЕЛЕГЕЙ ШУУЛГАНЫ СЕНТЯБРЬ 19-ТА АЖЫТТЫНАР

чурттап эрткирен. Чер бөмбүрээзиниң чамдык рай-оннарынга чөрүдөөлөр чепсезик мессидежиш-киннер болгаш шилчип тургулаан, а Инди-Кы-датта болгаш Чоюк Чөөн чүңте хан төгүшкүнү бо хүндере чедир үргүлчүлөп турар. Ол бүгү ыраыг фактылар дээрге алыс бөдунүгр агресци, эмелекчи, бүгү делегейде миллион-миллион ижи-линерин эрге-ажыктарынга эмзэнешкен поли-тиказында империалистерниң өйталаар күзөл чогуңуң түңнөли болуп турар.

Ынчалза-даа тайбының дайынынары бистиң оранывыстың бүгү улустарыга санал четтинмес чогулап-хилиңкети, наража-когаралды чедирип болгу дег шаң ындыг чөрүдүзүн делегейге өс-күдүп диттингезинер. Тайбының камгалаарыңга болгаш быжылгаарыңга кол ачы-хавыга быжыгып болгаш хөгжүп турар күчүдүг дем нат-тыштырылганын тургускан Совет Эвилелинге бол-гаш аны-дунча социалистич чурттарга хамаар-жып турар. Дайынга удур боттарының чурттар-рында калбарган шимчээзинин база импери-алистер хересевейи барып шыдавастар. Даштын куданычыларын чүс-чүс чылдардагы дары-лаан ап онтааш, хосталган болгаш хамаарыш-

пас чоруктуң орунда туралп алган колониялар-ның улустары империализмге аар согушкуну таварыштырган. Эрткен чылдарда делегей болушкуннарының өскерликиннеринден хамаарыштыр амьдич-чору-дугазының байдалы база өскерилп келген Кат-тышкан Нацпарл Организациязы база делегей-ниң дүшкүрүлүг чоруун чавырылдырының хө-рээңге бөдунүң таарымчалыг салышынын кири-п келген. Кол Ассамблеяның сессияларында Каттышкан Штаттарның саналаан кандыг-даа резолюцияларын делегаттарың хөй нуруузу дыңнангыр бадылап турган ындыг үелер эрткин үе болуп дедир элбес апарган. Империалистич дарлалды канжан-даа турбас мылдыр чок кылган күрүңөлөр КНО-да нөлбөз-биле тө-лээлеттирген амгы байдалдарда боттарының бу-лес керхэн үлгүдери тайбының дайынынарынга улам-на бөргөдөп бар чылар.

Делегей байдалын кижидеринге илг берген дык хөй чугула документилерин КНО-нуң Кол Ассамблеясы сөөлүг чылдарда хүлээп алган. Яд-ролуг чепсикти непертпес дугайында керээни чүүлдүг деп нөөр дугайында резолюция, бакте-

риологтуг (биологту) чепсикти болгаш токсин-нерни амьдич кылырын, бөдүрерин болгаш өзарың курлавырларын мөөңзэрин хоругдарга база ол чепселер аймаан узуткаар дугайында конвенция болгаш эске-даа документилер оларга хамааржыр. Кол Ассамблеяның амгы-даа сессия-зы делегейиң чугула дээн эвээш эвес айтыры-ларын нөөр апаар. КНО-нуң Чиңгине секретары К. Вальдхаймның сессия амьдичтарының бу-дүзүндө парламентинг илеткелден айтп тур-вары ёзуугар алырга, элчегде мындыг айтыры-лар туруп турар, чүл дээрге, чепселенишкин-ни дүжүрерин чамдын тодаргай айтырылгы (химикти боо-чепсикти хоругдары, чепселге-нишкинин дүжүрер талазы-биле Бүгү-делегей конференциянын чыдылдыры болгаш оон-даа өс-кө), денонсация дугайында, апартеиди болгаш кеш-сөөк ылгаар чорутарын кандыг-даа хөвир-лерин узуткаар дугайында резолюцияларын бү-рүн болгаш бүгү таламы боттандырыр.

Чоюк Чөөн чүңте байдалдык база дагын чи-дигленгенин барылаалааш, Ист-Риверде ам бо-лур чугаалажылгалар үезинде Чоюк Чөөн чүн

